

socialmedicinsk tidskrift

femtiosjunde årgången häfte nr 4-5 1980

Industrivägen 13, Solna. Tfn 08/83 20 83
Postadress: Box 60400, 104 01 Stockholm 60
Postgiro 1179-1

Allmän redaktion:

Claes-Göran Westrin, redaktör och ansvarig utgivare
Ann Appelgren, red. sekr.,
Brita Bahrton, bitr. red. sekr.

Redaktionsutskott:

Erik Allander, professor i socialmedicin, Huddinge
Ragnar Berfenstam, professor i socialmedicin, Uppsala
Per Bjurulf, professor i socialmedicin, Linköping
Arne Borg, socialdirektör, Stockholm
Axel Gisslén, kommunalråd, Örebro
Gunnar Häggberg, socialchef, Falun
Olle Höök, professor i medicinsk rehabilitering, Göteborg
Willy Karlsson, socialchef, Örebro
Bengt Lindegård, professor i socialmedicin, Göteborg
Gunnar Lindgren, professor i socialmedicin, Lund
Ivan Magnusson, socialdirektör, Uppsala
Gösta Tibblin, professor, distriktsläkare, Sollentuna
Villy Wiklund, socialchef, Östersund

Att arbeta med tobaksfrågan

Många människor känner idag oro inför framtiden. De ängslas över de krav som samhälls- och arbetsliv ställer på dem. Hotet från miljökatastrofer, kärnkraftshaverier och världskrig upplevs idag kanske starkare än någonsin. Varför tar vi då upp tobaksfrågan?

Sjukdomspanoramat har förändrats och idag är det de kroniska, sk välläknadssjukdomarna som skördar de flesta offren. Tobaksbruket bidrar till en överdödlighet i ett flertal sjukdomar som hjärt- och kärlsjukdomar, vissa cancerformer och lungsjukdomar. Vid sidan av alkoholen är tobaken den viktigaste idag påverkbara hälsorisken.

I detta temanummer, som baseras på h-nämndens konferens om tobaksfrågan och hälso- och sjukvården i mars 1979, behandlas olika strategier att verka för ett rökfritt och tobaksnegativt samhälle. Idag förefaller tobaksbruket vara allmänt spritt även om vissa skillnader ses mellan olika delar av landet. Vi lever ännu i ett tobakspositivt samhälle. Tidigare var tobaksbruket överklassens lyx. Idag är inte dessa skillnader mellan soci-

ala grupperingar så stora, möjligen är det så att bättre situerade har nåtts mer av budskapet om tobaksbrukets hälsovådlighet och slutat röka. I Sverige har vi dokumenterat, att det har blivit allt ovanligare att läkare röker.

Hur kan man arbeta med tobaksfrågan?

Socialstyrelsens tobaksutredning presenterar 1973 ett internationellt mycket uppmärksammat program för att förändra Sverige till ett tobaksnegativt samhälle. Vi fick en lag om märkning och varningstexter på tobaksprodukter. Detta bidrog till att tobaksprodukterna förändrades och vi fick ett stort utbud av sk svaga cigaretter. Vi fick en reklamlag, som trots starkt opinionstryck mot tobaksreklam tillåter en "måttlig" reklam.

Men programmet pågår. Syftet är att ge barn som föds 1975 eller senare en uppväxt med så rökfria miljöer som möjligt. I detta arbete samverkar många organ och institutioner, och en del redovisas i detta temanummer. Erfarenheter från bl a barnomsorg, skola och hälso- och sjukvården redovisas i flera artiklar.

Varför händer inte mer? Tobaksfrågan är kontroversiell, inte på det sättet att vi är osäkra om tobaksbrukets skadlighet utan mer som en etisk eller politisk fråga. Skall inte jag ha rätt att röka min cigarett ifred? Det är viktigt att arbetet bedrivs mot tobaken och inte mot rökaren. Rökningen har betydelse för rökaren och det krävs stöd och solidaritet av närstående då en rökare vill sluta röka. Det är särskilt viktigt att förebygga rökdebuten och då se, att det handlar om betydligt mer än rökningen.

Tobakskommittén tillsattes 1977 för att ge konkreta förslag till antitobaksåtgärder. Deras första förslag rörde en lag om rökfria offentliga miljöer. Nu två år efter det förslaget presenterades har vi ännu inte sett röken av något beslut. En annan viktig förändring som är på gång är det nya förslag till hälso- och sjukvårdslag som HSU nyligen presenterade. Denna lag ger landstingen ett ansvar att även arbeta med förebyggande verksamheter, och då finns möjligheter att hälso- och sjukvården kan bidra till att stoppa tobaksskadorna.

Carl-Gunnar Eriksson

Gästredaktör för detta temanummer har varit fil dr Carl-Gunnar Eriksson som är beteendevetare vid socialmedicinska avdelningen, Regionsjukhuset i Örebro.